

MANNEN VÄLEV

EN FÄLTSTUDIE I MANLIGHET

FÖR JÄMSTÄLLDHET. MOT VÅLD.
REDEFINING MASCULINITY.

Arvsfondsprojektet **Mannen Myten** har pågått mellan 2017 och 2020.

I den här rapporten presenterar vi våra utgångspunkter,
vårt arbete och våra viktigaste slutsatser.

20

Läs om Mannen Mytens samarbete
med det samiska ungdomsförbundet
Sáminuorra!

34

I Mannen Mytens nya
kortspel "I andra skor"
får deltagarna utforska
hur deras personliga
förutsättningar i relation
till olika maktordningar
påverkar deras
möjligheter att agera.

10 TIPS

TILL DIG SOM
VILL NÅ UT TILL
FLER MÄN

38

Här har vi samlat 10 tips
till dig som vill ha ett
intersektionellt perspektiv
på ditt arbete med män.

Fatta Man

Uppdraget som förändrade allt

Mannen Myten drogs igång som ett direkt resultat av MÄN:s arbete med projektet Fatta Man, som startade under våren 2014. Målet med Fatta Man var att kommunicera med pojkar och män om sexualiserat våld – och det lyckades vi med. Men bara en grupp av män hade känt sig tillräckligt tilltalade för att engagera sig i jämställdhetsprojektet. Här berättar vi om insikterna från Fatta Man, som banade väg för Mannen Myten.

Med projektet Fatta Man ville vi få igång ett förändringsarbete genom att skifta fokus från ett passivt offerperspektiv, som osynliggör förövare, till att lägga problemet där det hör hemma. Vi ville kräva ansvar av gruppen män. Fatta Man startades som en följd av att Make Equal och Femtastic, organisationerna bakom rörelsen Fatta, tröttnade på att sexuellt våld sågs som en kvinnofråga, trots att män enligt BRÅ står för 97 % av det sexuella våldet. De tog kontakt med oss på MÄN och tillsammans ansökte vi om ett treårigt projekt från allmänna arvsfonden.

I Fatta Man arbetade vi med ett inkluderande tilltal för att engagera män och talade utifrån ett vi-perspektiv, där vi som arbetade med projektet var en del av den kollektiva processen. I arbetet med kommunikation ville vi skapa igenkänning hos målgruppen för att kunna prata om en manskultur som vi bär gemensamt och visa på hur den kan legitimera sexuellt våld.

Vi använde oss av manliga förebilder och kultur som verktyg för att nå ut med vårt budskap. Vi producerade bland annat musik med kända artister, kortfilmer, en podcast och ett metodmaterial för skolor som byggde på våra kulturproduktioner.

Fatta Man fick stor spridning

Projektet blev framgångsrikt och fick stor medial spridning. Det blev uppmärksammat både nationellt och internationellt, och vi fick i uppdrag av UD att representera Sveriges jämställdhetsarbete genom att hålla presentationer på internationella

evenemang på svenska ambassader. Men framförallt lyckades vi med vårt uppdrag att tilltala män. Intresset från män som ville engagera sig och bli en del av vår rörelse var så stort att vi inte hade tillräckliga resurser att hantera alla nya medlemmar.

När vi närmade oss projektets slut började vi analysera våra resultat för dokumentation och slutrapportering. Det var i den här fasen som vi började se vissa mönster som vi behövde följa upp. Vi började med att kartlägga alla kanaler där vi på något sätt hade varit aktiva och tittade närmare på representation och tilltal i förhållande till målgrupp.

Det vi kunde se i våra analyser var att vi hade medverkat på kanaler som var tillgängliga för olika grupper av män och att vi använde oss av kända ambassadörer som uttryckte sig via urbana konstformer i våra frågor och därmed agerade som en direktkanal till sin lokala hemmapublik. Men trots detta, och trots ett attraktivt tilltal med kultur som verktyg för att lyfta samtalet, så lyckades vi mestadels bara engagera vita medelklassmän med akademikerbakgrund, bosatta i städer.

Inte alla män

Det var ju män vi ville engagera i arbetet, så på sätt och vis hade vi lyckats. Men vi hade inte nått alla män. Vi hade missat att ta hänsyn till att det finns andra gruppstillhörigheter som män förhåller sig till. Vi litade på vår analys som vilade på en feministisk grund och tänkte att den var tillräcklig för att få igång ett förändringsarbete med maskulinitetsnormer. Men när varken tilltal eller representation

”

I vissa sammanhang är manligheten och våldskapitalet det enda verktyget som man känner att man har kontroll över och kan ta makt med.

Fricky, Cleo och Zacke på scen under det första FATTA MAN eventet december 2014.

kunde inkludera fler och bredda vår målgrupp så måste vi gå tillbaka till grunden och se över vår analys. Vi förstod att för att bredda målgruppen måste vi även bredda vår analys.

Vi började med en enkel frågeställning: varför var det just en viss grupp av män som sökte sig till oss och ville engagera sig? Vi undersökte vilka sociala miljöer dessa män rörde sig i. Vilka kulturella koder behövde de förhålla sig till? Hur värderades olika statussymboler i deras närmiljö? Det vi upptäckte var att de män som engagerade sig rörde sig i miljöer där man inte hade något att förlora på sitt engagemang.

Vi hade utgått ifrån en könsmaktsordning i vår analys, med utgångspunkten att gruppen män sitter på en maktposition i ett patriarkat. För att nå målet jämställdhet och lika möjligheter mellan könen måste gruppen med makt vara beredd att göra uppoffringar. Män som vill engagera sig feministiskt behöver se i vilka sammanhang de får företräde på grund av sitt kön, agera inkluderande och skapa förutsättningar för jämställdhet.

Men de män som instämde med vår analys var den grupp som hade minst att förlora på den. Vi påstod att engagemang för förändring krävde uppoffringar, men när vi tittade närmare på miljöerna som männen rörde sig i så kunde det snarare vara tvärtom. Männen som valde att engagera sig blev inte av med någonting, istället blev de bekräftade och fick status för sitt engagemang i jämställdhetsarbetet.

Behovet av en bredare analys – startpunkten för Mannen Myten

När vi hade börjat förstå vad som gjorde oss attraktiva för en viss grupp av män så började vi undersöka vilka grupper av män som vi hade misslyckats med att nå ut till, de som inte ville vara en del av vår rörelse. Det var de grupper av män som faktiskt hade mest att förlora på att engagera sig feministiskt. Ofta handlar det om grupper av män som inte har så stora möjligheter att få social status, och i vissa sammanhang är manligheten och våldskapitalet de enda verktyg som de känner att de har kontroll över och kan ta makt med.

Oftast var dessa män utsatta för andra typer av förtryck. Därmed kunde de inte känna igen sig i budskapet om att de satt på en maktposition som män. Våra försök till att inkludera dessa grupper via ett attraktivt tilltal och representation kanske till och med osynliggjorde deras kamp. Det breda tilltalet kanske var ett första steg för att visa att vi såg dem. Men det betydde inte att vi förstod dem.

Vi behövde en bredare analys som kunde inkludera andra perspektiv – där det patriarkala kunde samexistera med andra maktordningar och på så sätt inkludera andra grupper av män i samtalet. •

SHAHAB AHMADIAN, ROBERT PETERSÉN OCH SVANTE TIDHOLM, OKTOBER 2020.

Mannen Myten

Att arbeta utanför vår comfort zone

Organisationen MÄN arbetar för jämställdhet, med fokus på maskulinitetsnormer och våldsförebyggande arbete. Vi riktar oss främst till män och strävar efter att ha ett inkluderande tilltal, som får män att vilja bli involverade i ett positivt förändringsarbete. Vi vill synliggöra mäns privilegier och få män att börja ta ansvar. Vi har jobbat länge med dessa frågor, men när #metoo slog ner som en bomb förändrades spelplanen. Att prata om maskulinitet i den offentliga debatten har tidigare varit ett begränsat fält där det bara fanns utrymme till att prata om en maskulinitet som någonting fast.

Uppropet #metoo lyckades på bred front synliggöra förtryck och sexualiserat våld som en struktur som genomsyrar alla samhällsklasser, etniciteter och yrkeskategorier. Det gick inte längre att förneka jämställdhetskampen och att män som grupp bär ett ansvar för förtrycket. Vårt förhållningssätt – att flytta fokus till att kräva ansvar av män som grupp – var inte längre ett progressivt perspektiv, utan blev mer mainstream och accepterat i den offentliga debatten.

I samband med denna förändring började vi se hur grupper som tidigare varit våra meningsmotståndare började anamma jämställdhetsretoriken. Många av dessa grupper hade en lång tradition av att snarare motarbeta jämställdhetskampen. Detta orsakade viss förvirring i jämställdhetsfältet. Trots att målet alltid har varit att bredda kampen och få med fler grupper av män i arbetet, så var vi inte riktigt redo för denna helomvändning. På ytan kunde det se ut som om vi hade lyckats, för alla ville plötsligt ha jämställdhet. Men det var nu vi behövde uppdatera vårt tilltal och bredda vår analys, för att inte riskera att bli irrelevanta.

För samtidigt som vi ser att vår rörelse växer, så är det fortfarande många män som känner sig exkluderade ur samtalet och som därmed riskerar att bli anhängare till de alternativa mansrörelserna, som är grundade i antifeminism. Även dessa grupper växer nämligen och börjar etablera sig som rörelser som kämpar för mäns rättigheter, trots att det bakom fasaden ofta finns starka kopplingar till sexism, rasism och homofobi.

Målet med Mannen Myten har varit just att undersöka hur vi kan nå målgrupper som tidigare

ofta hamnat utanför jämställdhetsprojektet. Projektet har arbetat processororienterat med att utgå ifrån målgruppens närmiljö och de frågeställningar som är viktiga för deltagarna själva. Med detta arbete vill vi stärka målgruppen och uppmana dem till att själva bära frågorna på egna villkor.

Genom att visa solidaritet med andra grupper som för sin kamp utifrån andra maktordningar har Mannen Myten varit ett sätt att bredda MÄN:s analys, där faktorer som till exempel etnisk tillhörighet, sexuell läggning och socioekonomisk bakgrund blir viktiga att förhålla sig till, utöver kön. Kunskapen som vi har samlat på oss under projektets gång har successivt förankrats i våra verksamheter och är en del i en pågående process för att organisationen ska genomsyras av den intersektionella maktanalysen.

Världen är i en förändringsprocess och det svänger åt många olika håll på samma gång. Samtidigt som vår rörelse växer, så växer också de antidemokratiska krafterna. Mannen Myten är ett sätt för organisationen MÄN att verka i nya fält och förstå hur vi ska kunna inkludera fler. Projektet är en del av vårt arbete med att alliera oss med demokratiska krafter som delar vår ideologiska grund och som, liksom oss, arbetar för inkludering, lika möjligheter och människors lika värde. •

ALÁN ALI, ORDFÖRANDE MÄN.

”

Därför är det viktigt idag att bredda våra perspektiv för att kunna agera som ett alternativ för fler män och för att visa solidaritet med andra grupper som för sin kamp utifrån andra maktordningar.

Mannen Myten podcast

Hur förhåller sig manligheten till andra maktordningar? För att driva projektet Mannen Myten behövde vi kunna svara på den frågan. Varför inte göra detta researcharbete offentligt genom en podd? Våren 2018 producerades inom projektet därför en podcast i nio delar med målet att utforska manlighetens möte med andra maktordningar. Programledare för podden är Shahab Ahmadian och Svante Tidholm.

1

Mannen som offer

Idag känner sig många män missförstådda, och kan ha svårt att känna igen sig i den samhällsdebatt där det talas om mäns våld. Många män känner att bilden som målas upp är missvisande – bilden av mannen i en förtryckarposition stämmer inte riktigt överens med hur vi ser på oss själva. Varför känner många män så, och har de inte rätt till sina känslor? Det undersöker vi i detta program. Ska den kränkta mannen avfärdas, eller kan vi hitta en förklaringsmodell där han kan ha rätt och fel på samma gång?

Gäster i programmet är mansforskaren Lucas Gottzén och professor Irene Molina, som hjälper oss att förstå intersektionalitet. Tillsammans försöker vi förstå mäns känsla av offerskap. När är den befogad och hur förhåller sig den verklighetsbilden till hur samhället ser ut?

2

Gäst i detta program är poeten, brandmannen och kanske kulturmannen Daniel Boyacioglu.

Kulturmannen

Kravet på män är att vi framför allt ska vara tuffa. Hålla ihop och inte visa svaghet. Men det finns ett kryphål. Inom musik, teater, film och poesi får män vara känsllosamma. Här finns utrymme för personliga historier, lycka och sorg. Därför är kultur, musik, humor och alla andra konstnärliga uttryck superviktiga för att bredda manlighetens känsloramar.

Samtidigt är många män i kulturvärlden också uttröttliga narcissister och bekräftelsepundare, och många män i kulturvärlden är lika jobbiga som män i andra sammanhang. Hur rör sig män i det här landskapet, vad gör de av sina positioner? Hur hänger det ihop med andra roller man har som man? Gäst i detta program är poeten, brandmannen och kanske kulturmannen Daniel Boyacioglu.

Kravet på män är att vi framför allt ska vara tuffa. Hålla ihop och inte visa svaghet. Men det finns ett kryphål. Inom musik, teater, film och poesi får män vara känsllosamma. Här finns utrymme för personliga historier, lycka och sorg. Därför är kultur, musik, humor och alla andra konstnärliga uttryck superviktiga för att bredda manlighetens känsloramar.

Avsnitt 2: Kulturmannen

3

Pappamannen

Att vara pappa kan vara svårt, vi kan ligga på en skala från donerad sperma till father of the year, men de flesta av oss vill nog ändå helst känna att vi duger på en mellanmjölksnivå. Vi har sällan några manliga förebilder som visar vägen, och många av oss har själva erfarenheter av att ha vuxit upp med en frånvarande far.

Det är lite upp till oss själva på vilken nivå vi vill lägga oss, kraven är inte så höga. Ta ut lite föräldraledighet? Hurrarop. Strunta i det? Alla bara rycker på axlarna. Men om man nu har bestämt sig för att försöka satsa på att vara en bra förälder – vart vänder man sig då? Var kan man söka praktiskt och emotionellt stöd?

4

Mannen utanför storstaden

Män finns nästan överallt. Men hur vi ser ut, rör oss och beter oss skiljer sig åt beroende på var vi befinner oss. I media syns mest en sorts manlighet: den vita, urbana, ofta medelklassiga. I den mån män utanför storstäderna skildras är det ganska ofta som karikatyrer vi skrattar åt. Hur påverkar det män på de platserna att de saknar förebilder och inte syns? Vilka är deras förebilder och målbilder? I småstäder och i glesbygd finns också andra sorters manliga utmaningar, som till exempel större arbetslöshet, större socialt beroende och på vissa sätt mindre handlingsutrymme. Vad innebär det här för männen?

Gäster i programmet är Po Tidholm, journalist och författare som skrivit två böcker om glesbygdsfrågan och gjort tv-serien Resten av Sverige, samt Susanna Areschoug från Stockholms universitet som doktorerar med en avhandling om identitets- och genusskapande bland ungdomar på svensk landsbygd.

5

Gäst i detta program är Barakat Ghebrehawariat.

Manlighet och vithetsnorm

Ibland krockar våra världsbilder och bildar en kluvenhet inom oss. Vad betyder det att rasifieras som man idag och hur förhåller det sig till patriarkala strukturer? Det är en svår balansgång att förstå när man själv sitter på en privilegierad maktposition och när man är en underdog. Ibland blir förhållandena mellan dessa maktordningar otydlig och då blir det svårt att navigera, men oroar sig inte! Vi har med oss en kompass i studion: Barakat Ghebrehawariat hjälper oss att reda ut denna dubbelhet.

6

Manlighet och klass

Vad det innebär att vara man ser olika ut beroende på var du befinner dig. Det som är status i ett sammanhang kan vara högst opassande i ett annat. Klass är ett begrepp som används för att beskriva olika grupper i samhället utifrån vad de tjänar, vilken sorts arbete de har och vilka möjligheter till bestämmande som gäller för den gruppen. Så, hur ser manligheten ut beroende på om du är medelklass eller arbetarklass? Vad händer när man rör sig mellan olika världar? Vem har makten att definiera vilken manlighet som är "bra" och vilken som är "dålig" och vad får det för konsekvenser att en viss sorts manlighet i det allmänna samtalet premieras och en annan straffas?

Författaren och journalisten Duraid Al-Khamisi berättar i en intervju om sina erfarenheter av att ha rört sig mellan klasser. Forskaren Magnus Hörnqvist hjälper oss att reda ut hur manlighet och klass hänger samman.

7

Manlighet, sexualitet och kön

I det här programmet undersöker vi manlighetens grundpelare: könet och sexualiteten. Många av oss växer upp med en världsbild där män har en penis och vill ligga med kvinnor. Det är basen för all manlighet. Men inom manligheten sker också en sortering utifrån hur mycket man du är: status utdelas beroende på hur många kvinnor en man legat med och hur stor penis han har.

Vad missar vi med denna världsbild? Vem bestämmer vilka som får vara med och vilka som blir uteslutna ur gruppen män? Var går gränserna? Är det mer okej om en cisman kastar "tjejkast"? Måste homosexuella män eller transmän ständigt bevisa sin manlighet genom att vara bäst på manliga aktiviteter, som till exempel sport?

Gäst i programmet är Lukas Romson, politiker, skribent och transaktivist.

Vem har makten att definiera vilken manlighet som är "bra" och vilken som är "dålig"?

Avsnitt 6: Manlighet och klass

8

Manlighet och psykisk ohälsa

En av de viktigaste delarna i den manliga myten är att en man ska klara sig själv – det vill säga utan andra. Det betyder att vi inte ska vara beroende av andra, inte be om hjälp, inte gnälla. Det här ställer till stora problem för män. Vi verkar ha lättare att bita ihop när något går dåligt än att erkänna för oss själva att vi misslyckats och hitta vägar framåt. Den mest extrema konsekvensen av det här är att män begår självmord i högre grad än kvinnor. Män kan också "ropa på hjälp" genom riskbeteenden som ofta drabbar andra.

Gäst för att hjälpa oss förstå hur män mår är Jon Petter Stoor, psykolog och forskare på Umeå universitet.

Biologen och vetenskapsskribenten Henrik Brändén gästar i studion tillsammans med Nathan Hamelberg som arbetat på MÅN.

Manlighet och biologi

När vi är ute i fält och arbetar med jämställdhetsfrågor och manlighetsnormer så stöter vi ofta på argument som grundar sig i naturen. I andra sammanhang vill vi frångå från människan från naturen, men när vi pratar om jämställdhet får vi ofta höra motargument som handlar om hur lejonerna på savannen gör.

Eftersom vi inte är biologer utan arbetar med sociala frågor och normer (som faktiskt går att påverka) så är det svårt för oss att svara på frågor om biologi. Vi hamnar i skottelden i kriget mellan biologin och feminismen. Men nu ska vi gå till botten med det här och reda ut vad som är naturgivet och vad som är socialt inlärda mönster, och hur natur och sociala mönster egentligen förhåller sig till varandra.

Programledaren Shahab Ahmadian gästas av sin kollega Nathan Hamelberg, och tillsammans träffar de biologen och vetenskapsskribenten Henrik Brändén. Henrik ska svara på de frågor som vi har samlat på oss genom åren när vi har arbetat med manlighetsnormer.

**LYSSNA PÅ MANNEN
MYTENS PODCAST
DÄR PODDAR FINNS!**

Mannen Myten

Text: Joakim Medin

I det treåriga projektet Mannen Myten följde MÄN upp sitt succéprojekt Fatta Man – som hade bjudits in till både morgonsoffor och Sveriges ambassader utomlands för att berätta om hur man kan engagera män i att arbeta mot sexuellt våld. Hyllningskörerna hade jublat. Men när Fatta Man i slutskedet skulle analyseras blev det tydligt för projektledarna att bara en viss typ av män engagerat sig. Projektet Mannen Myten blev ett sätt för dem att ta arbetet vidare och att våga se att rörelsen var exkluderande. Nu ville de istället försöka nå de män som hamnat utanför jämställdhetsprojektet. – Vi var tre snubbar som ville prata med män som inte ville veta av oss, konstaterar Shahab Ahmadian, en av projektledarna.

Sedan #metoo-upproppen på hösten 2017 är det tydligare än någonsin att män måste prata om manlighet. Det finns ett skriande behov av att problematisera mansnormer, värderingar och beteenden mot kvinnor, liksom rötterna till mäns psykiska ohälsa och våldsutövning. MÄN lade grunden till arvsfondsprojektet Mannen Myten 2017, redan innan #metoo, för att diskutera sådana frågor.

Under två års tid fram till våren 2020 har projektledarna Shahab Ahmadian, Svante Tidholm och Robert Petersén haft samtalsträffar med tre grupper av män i tre distinkt olika miljöer i landet. En grupp med unga samer, en med vita arbetarklasskillar på Hälsinglands glesbygd, samt en grupp rasifierade killar i Stockholmsförorten Kärrtorp. Till sist sammanfördes deltagarna till ett gemensamt möte.

Bakom projektet har det funnits en önskan om att bryta sig loss från ramar man tidigare själva arbetat inom, att tänka nytt.

Lärdomar från Fatta Man

Fram till 2017 var alltså Shahab, Svante och Robert drivande profiler i Fatta Man, som syftade till att få killar och män att ge stöd åt en manlighet utan sexualiserat våld. Samtidigt ville de få fler att bli aktivister för förändring. Fatta Man använde sig av kultur för att nå ut och hade med sig representanter från olika grupper. Projektet fick mycket uppmärksamhet och det fanns en stor tilltro till dess feministiska analys.

Men när Fatta Man senare utvärderades syntes ett tydligt mönster. De hade nått ut till många grupper av män, men det var endast en typ av män som känt sig träffade och själva engagerat sig..

– Vita medelklassmän med akademisk bakgrund, bosatta i innerstaden. Vi hade inte lyckats tilltala några andra män med vår analys, förklarar Shahab.

– Folk skapar behovstrappor. Vi måste förstå att det gäller kring detta också. Personer som inte har mat på bordet kommer inte vara intresserade av feminism och HBTQ-frågor, de kommer prioritera saker som ligger närmare deras känsla av utsatthet, tillägger Svante.

Mot bakgrund av detta etablerade trion det nya MÄN-projektet Mannen Myten, där de istället använt en intersektionell maktanalys – förmågan att

identifiera flera, överlappande maktordningar – för att diskutera manlighet. Projektledarna har diskuterat med de olika samtalsgrupperna hur kön, klass och rasism är maktstrukturer som män förhåller sig till och formas av.

Ett nytt utgångsläge har varit att prata om varför åtskilliga män kan känna sig som offer, trots den enorma makt de har gentemot kvinnor på grund av könsmaktordningen. Hur går det att utöva makt på ett sätt, men också vara berövad makt på ett annat? Och vilken typ av självbild ger det upphov till?

– Om man bara snackar om kön så tror jag att man missar väldigt mycket, understryker Robert. Säger du ”vi män som grupp är vinnare” till någon som känner sig som en förlorare av andra anledningar, så kommer det att skapa motstånd.

Nyskapande projekt

Mannen Myten har skilt sig mycket åt från tidigare initiativ av mansorganisationer. Det första projektåret handlade om att bredda analysen och våga se bristerna i den egna rörelsen, att se hur exkluderande den var. Hyllningskörerna som hejat på under arbetet med Fatta Man hade tystnat.

– Vi gjorde oss kanske inte ovän med kvinnor och feministmän, säger Shahab, men Fatta Man hade stöd av dem. Av Mannen Myten blev kvinnor exkluderade och feministmännen kände sig attackerade. Den här grejen att vara feminist har blivit lite av en livsstil, och vi synar den bluffen.

Under projektets gång har projektledarna fått ändra både arbetssätt och bredda sin maktanalys för att kunna tala med män i periferin – på deras villkor, utifrån deras platser och utmaningar i samhället. Det blev en flera år lång uppförsbacke av att prova sig fram.

– Till slut började vi ta oss fram. ”Det här funkar ju!” säger Shahab. Vi började förstå vilken ingång man kan ha när man träffar de här ungdomarna. Hitta gemensam mark att mötas på.

Samtalsgrupper runtom i landet

Mannen Myten inledde ett samarbete med den samiska ungdomsorganisationen Sáminuorra och hittade sju fasta deltagare till en samtalsgrupp. Kontakter med skolrektorer ledde även till att Svante, Shahab och Robert kontinuerligt kunde träffa tjugo vita killar på bygg- och anläggningsprogrammet vid Nytorps gymnasium i Arbrå, Hälsingland, samt

”HUR GÅR DET ATT UTÖVA MAKT PÅ ETT SÄTT, MEN OCKSÅ VARA BERÖVAD MAKT PÅ ETT ANNAT?”

” Vi kan fortsätta prata om kön och makt, men så länge de andra maktordningarna är förtryckande så kommer inte så mycket kunna förändras.

tjugo killar med mestadels flykting- och invandrarbakgrund i en klass vid Kärrtorps gymnasium i Stockholm.

Olika aktiviteter genomfördes med varje grupp. Med samerna hade man interna samtalsövningar, men även publika arrangemang i form av panel-samtal och workshoppar om jojk, killsnack, samisk slöjd och feminism. Vid gymnasieskolorna i Arbrå och Kärrtorp gjordes till en början många värderingsövningar där deltagarna fick ta ställning till olika påståenden. Under träffarna har man talat mycket om relationer och papparollen, och deltagarna har fått berätta om rådande mansattribut där de lever. I Kärrtorp diskuterades också rasism i det svenska samhället och våldskapital i förorten.

– Vi har även gjort övningar för att synliggöra hur män rör sig i olika rum där de har olika status och normer, berättar Svante. Exempelvis betar man sig på ett sätt i hemmet med sin familj, men på arbetsplatsen eller i skolan ser det annorlunda ut. Individer rör sig i olika miljöer där det kan finnas helt motstridiga uppfattningar om vad som är bra och dålig manlighet.

Shahab förklarar att ett grundläggande syfte med Mannen Myten har varit att låta deltagarna ta avstamp i rummen som de själva vistas i och präglas av för att analysera frågor som rör manlighet. De måste själva äga samtalet och inte bli skrivna på näsan av någon utifrån.

– Du måste börja där de står. Vi har velat undersöka hur vi tillåter dem att förstå det här samtalet utifrån sina egna miljöer och reglerna och status-

markörerna som gäller där. Det kan upplevas som hotfullt om någon kommer utifrån och säger hur ”rätt” manlighet ska vara, säger Shahab.

Olika svårt att nå fram till olika deltagare

I mitten av mars 2020 avslutades Mannen Myten. Redan innan det hade Shahab, Svante och Robert kunnat konstatera att projektet varit olika framgångsrikt med att nå fram till olika deltagare. Det var något de också räknat med i förväg.

Killarna på byggprogrammet i Arbrå har varit de svåraste att nå fram till. Både samerna och förortskillarna har erfarenhet av att vara rasifierade, så de kunde lättare ta till sig analysen om kön som ännu en maktordning. Arbetarklasskillarna från glesbygden hade mycket svårare att förstå mekanismerna kring maktordningar och förtryck. Även om de själva befinner sig i ett underläge i klassamhället, så tillhör de en mer privilegierad grupp som vita och upplevde inte heller sin klasstillhörighet som ett problem.

Robert konstaterar att närvaron av andra maktordningar som klass och rasism i praktiken gör det svårt att förändra mäns beteenden. Även om de får en medvetenhet om att könsmaktsordningen är förtryckande.

– Att ge ifrån sig ett privilegium som ger dig status och kanske är den enda form av makt du kan få, när du inte klockar in på de andra maktordningarna ... Det är ju ett jättestort krav som går emot ens eget intresse. Så jag känner någon slags uppgivenhet också genom det här projektet. Vi kan fortsätta

prata om kön och makt, men så länge de andra maktordningarna är förtryckande så kommer inte så mycket kunna förändras, säger Robert.

Han har också i efterhand funderat kring om de borde ha gått fram hårdare och pressat grupperna mer kring exempelvis jämställdhetsfrågor. Där har projektledarna varit väldigt inlyssnande och Robert har emellanåt känt en frustration över att inte komma snabbare framåt.

– Men jag tror att det bara hade gjort processen långsammare, och det hade förts ännu mer motstånd från grupperna. Det har ändå funkat att bygga relationer under längre tid.

Motbevisade myten om män

Projektledarna betonar att det viktigaste arbetet med Mannen Myten har varit den undersökande ansatsen, och möjligheten att kunna överlämna kunskap till andra som arbetar med liknande frågor. Inte att försöka förändra världen. Projektets sista aktivitet satte också fingret på hur ett flertal deltagare faktiskt hade tagit till sig diskussionerna, kunnat dra egna analytiska slutsatser och hittat gemensamma beröringspunkter.

I mitten av mars 2020 sammanfördes elva deltagare från de tre samtalsmiljöerna i en fjällstuga utanför Åre för att utbyta tankar med varandra över ett veckoslut. Flera av de som deltog hade sällan eller aldrig umgåtts med representanter för de andra samhällsgrupperna förut.

Svante såg på träffen i Åre delvis som ett sociologiskt experiment. Mannen Myten har försökt få deltagarnas egna känslor av utsatthet att leda till att de bygger relationer till varandras utsatthet. Alla som deltog i Åre gav också uttryck för aha-upplevelser där de kunde känna igen sig i vad de andra berättade om förväntningar, krav och utsatthet som man i Sverige – oavsett vilken bakgrund de kommer från som män.

– Jag blev positivt överraskad över hur bra det gick, säger Svante. Vi lyckades skapa en trygg stämning där folk vågade dela med sig av personliga saker. Vi motbevisade myten om mannen som inkapabel till att vara omhändertagande och inlyssnande. Det vi har landat i nu känns hållbart och realistiskt, och som något det går att jobba vidare med. I mina ögon har det här varit ett visionärt projekt. •

Sáminuorra och Mannen Myten

En sorts kärlekshistoria

Text: Juhán Niila Stálka, Sáminuorra

För snart tre år sedan kom tre medelklasskillar från Stockholm till oss i Sáminuorra och ville prata jämställdhet. Det var Svante, Robert och Shahab. Som alltid när det kommer personer utifrån var vi försiktigt intresserade, för ofta vill man bara ha med oss samer för att checka av att man haft med ett minoritetsperspektiv. Och är det egentligen så konstigt att vi har trust issues? Staten och kyrkan stal ju vårt land.

Robert Petersén, projektledare från Mannen Myten och Nils Joel Partapuoli från Sáminuorra samtalar på Norra Storfjället, strax utanför Hemavan.

Det är också svårt att prata om problemen i det samiska samhället, eftersom problemen vi lyfter kan användas emot oss. Vi har politiker i riksdagen som står i radio och TV och säger att om vi samer inte bråkade så mycket skulle vi kunna få igenom vår politik. Vi är därför alltid väldigt medvetna om att det som sägs i den samiska offentliga debatten kan plockas upp av någon extern.

Det finns också ytterligare en dynamik som gör diskussionen svårare. Som same är det svårt att se en annan same som föröware. Vi är ett folk som ofta möter markägare och staten i konflikter kring mark och vatten. Vi står där på barrikaderna tillsammans och kämpar för ett gemensamt mål. Det kan vara svårt att acceptera att samma person sedan är ett as när man kommer hem. Även fast den är just det. Ett as.

Trots allt det här ville vi ge Stockholmsgrabbarna en ärlig chans. Vi hade sett vad som hänt under #metoo-hösten och var ärligt talat besvikna på diskussionen och tystnaden i den samiska samhällsdebatten. Ingen pratade om #metoo och det var som att alla hade sett trädet falla i skogen men ingen utom vi hade hört det. Så vi ville göra något åt det.

Så här tre år senare kan vi konstatera att de där

tre grabbarna var rätt trevliga, och under åren som gått har vi kommit väldigt bra överens. I vår samlingsgrupp har det cirkulerat runt 20 personer, men gruppen har utgått ifrån ett grundteam på sju deltagare som varit med på nästan varje träff. Överlag har vi varit väldigt nöjda och tycker att vi själva har utvecklats och lärt oss mycket under åren som gått. Vi har fått verktyg för att beskriva och sätta ord på våra känslor, samt ett utrymme för våra åsikter.

De träffarna som vi deltagare upplevt som värdefullast var de där vi mötte inbjudna gäster, till exempel träffen med den samiska kvinnoorganisationen Niejda. Gruppen har också särskilt lyft värdet av Shahabs erfarenheter. Hans kunskap om förortsrörelsen har varit en mycket värdefull tillgång i diskussionerna, då det finns många likheter i utanförskapet mellan olika minoriteter.

Okej, så här i efterhand? Lyckades vi rädda världen? Självklart är svaret nej, men vi har beslutat att göra metoderna vi lärt oss genom samarbetet med Mannen Myten till en del av vår ordinarie verksamhet. Varje år ordnar vi en stor konferens i samband med vårt årsmöte där vi tar in föreläsare som pratar om allt från psykisk hälsa till civil olydnad. Under de två senaste åren har vi haft diskussionsgrupper

Sáminuorra

Vi är Sáminuorra, det samiska ungdomsförbundet som i över femtio år har organiserat unga samer. Vi bor över hela Sápmi, från Stockholm i söder till Giron i norr. Vi driver politiska frågor som rätten till land och till vatten men ordnar också pizzakvällar och har skönt häng. Vi är unga och vi är olika, men framförallt är vi enade.

Sáminuorra och Mannen Myten

om manlighet och könsroller utifrån de metoder vi jobbat med i gruppen. Vår målsättning är att detta ska bli en återkommande metod för att lyfta och synliggöra normer och strukturer på våra möten men också i det samiska samhället i stort.

Vi har också lärt oss att diskussionen om jämställdhet och diskussionen om koloniala strukturer ligger varandra nära. Man kan använda samma typ av verktyg för att synliggöra och prata om de två ämnena. Det är effektivt att prata om destruktiv manlighet och samtidigt prata om postkoloniala strukturer. Genom att först prata postkolonialism hamnar man i rätt mindset och sedan kan man smyga in diskussionen om destruktiv manlighet.

Vår uppfattning är fortfarande att det finns mycket att göra för att stärka jämställdheten i det samiska samhället, och åren som nu har passerat har varit händelserika. Inte bara för oss som organisation utan också i det samiska samhället. Det har skett insatser för att lyfta och diskutera destruktiv manlighet och jämställdhet, men det är tydligt att vi bara börjat. Det må låta som en klyscha, men förändringen som börjar med samtal betyder ingenting förrän vi faktiskt gör konkreta förändringar. •

Från vänster: Daniel Holst, Robert Gaelok Sundell, Robert Petersén, Nils Joel Partapuoli, Svante Tidholm, Shahab Ahmadian, Juhán Niilaa Ståla och Nikolaus Wuolab Wollberg.

Från smarta teorier

För att förstå varför vi hade svårt att nå vissa grupper av män började vi under projektet Mannen Myten att nysta i de akademiska begreppen **normer**, **fält** och **intersektionalitet**.

De här smarta teorierna visade sig vara en bra ingång för att förstå varför män kan känna sig som kungar och losers på en och samma gång, och varför det är så svårt för vissa grupper av män att involvera sig i jämställdhetsprojektet.

till frågor som funkar

1 Manlighet och normer

Män måste förhålla sig till en stereotyp manlighet

Män föds som pojkar, men vad det faktiskt innebär att vara pojke eller man är något vi lär oss och tränas till. Mansforskningen är relativt ny jämfört med feministisk analys. Den mest kända teorin kring maskulinitet (Connells hegemoniska maskulinitets-teori från 1995) slår fast att alla män vare sig de vill det eller ej förhåller sig till en stereotyp manlighet.

Förväntningarna på män ser självklart olika ut beroende på var man befinner sig, men om man generaliserar grovt är manlighet synonymt med att leva upp till detta:

- fysiska attribut: stark, manlig kropp, hår, skägg
- känslor: hård, tuff, känslomässigt kapabel
- prestation: kunna mycket, vara redo att agera.

Samtidigt som man förväntas leva upp till dessa förväntningar som man, så får man inte visa sig svag, det vill säga förlora. Det leder till att män måste mörka sina tillkortakommanden och låtsas som att de inte betyder något. Istället kompenserar många män sina misslyckanden genom att dominera och förtrycka andra. Och eftersom vi lärt oss att en riktig man tar för sig utan att invänta omgivningens samtycke blir detta dominerande ibland

stelt och problematiskt och i värsta fall våldsam. Manlighetsnormerna kan också leda till känslomässig isolering. Att inte våga vara svag leder ofta till att män blir ensamma och isolerade. Heteronormen gör att en kvinnlig partner är den enda personen som många män vågar vara sig själv med. Hon måste därmed tillfredsställa en rad olika behov: närhet, trygghet, sex och omvårdnad. Heteronormen skapar också homofobi, som inte bara är ett problem på grund av det våld som homosexuella utsätts för, utan för att det också gör män rädda för att vara nära andra män.

Avsaknaden av nära manliga vänner ger män färre möjligheter att spegla sina beteenden och känslor, och därmed färre möjligheter att omvärdera och förändra sig.

Det som driver män i livet är alltså ofta att försöka lyckas med att uppfylla förväntningarna de fått på sig utifrån normer kring manlighet. Men dessa förväntningar varierar beroende på var man befinner sig. För att förstå det har vi sökt oss till det akademiska begreppet *fält*.

2

Rum och fält

Mäns status förändras i relation till rummen vi rör oss i

Problemet med att bara prata om en sorts maskulinitet är att många män, trots att de utifrån sett är vinnare, inte upplever sig som sådana. Vad är det som gör att en och samma man kan känna sig både som en kung och en riktig loser? För att förstå det har vi använt oss av det akademiska begreppet fält.

Sociologen Pierre Bourdieu definierade 1966 fältbegreppet som ett "system av relationer mellan positioner besatta av människor och institutioner som strider om något för dem gemensamt". Vi kan förstå ett fält som ett rum och dess outtalade regler, som ger och tar status och makt. Med rum menas inte ett fysiskt rum, utan ett socialt sammanhang.

För enkelhetens skull kan det exemplifieras som en arbetsplats, men inte bara en fysisk sådan. En lärare till exempel, uppför sig inte bara som en lärare ska på en specifik skola, utan förhåller sig också till hur lärare på alla skolor förväntas bete sig. Hen eftersträvar att kategoriseras och bedömas som lärare, och måste spela enligt fältets regler för att få status. Hen behöver bland annat förhålla sig till lagar, lärarutbildningen, kultur, traditioner och sociala koder inom fältet "skola".

Som individer rör vi oss dagligen genom en mängd sådana här fält. Vi vill oftast befinna oss i de rum där vi har mest makt och status, och undviker gärna de rum där vi är sårbara och svaga.

Som män ges vi makt i många rum, det är konsekvensen av att leva i ett patriarkat. Men i vissa fält/rum är vi mer gynnade än andra. Och de parametrar som ger och tar status är flytande och förändras i en ständigt pågående förhandling där nationell och internationell politik, kultur och media också påverkar.

Om vi tar fältet hemmet som exempel, så har det under de senaste decennierna förändrats radikalt för mäns del i Sverige. Tidigare var männen försörjare, men nu förväntas de i allt högre grad städa, vara närvarande pappor och delta i annat hemarbete.

Mäns status förändras också när de rör sig mellan olika rum. Det kan vara en förklaring till att många män som utifrån sett är vinnare inte själva upplever sig så. Men för att förklara detta behöver vi använda oss av ytterligare ett akademiskt begrepp: *intersektionalitet*.

3

Intersektionalitet

Manlighet ser olika ut i relation till olika maktordningar

Intersektionalitet är ett feministiskt analysverktyg som synliggör hur olika lager av maktordningar samexisterar och samverkar. Begreppet myntades 1989 i USA av mänskliga rättigheter-advokaten Kimberlé Crenshaw, som ville visa på hur olika förutsättningarna var för svarta kvinnor och vita medelklasskvinnor i jämlikhetskampen. Avsikten var att bredda den feministiska analysen som bygger på könsmaktordningen och synliggör ojämlikheter mellan könen. Under samma period pågick en antirasistisk kamp och en klasskamp som synliggjorde ojämlikheter och diskriminering utifrån rasmaktsordningen och klasstillhörighet.

Det som var nytt med Crenshaws analys var att den visade på hur kombinationen av dessa maktordningar skapar intersektioner. Att flera perspektiv samexisterar kan vi förstå, men i en intersektion korsas två eller flera maktordningar, vilket skapar unika positioner för människor som hamnar i korsningen. Dessa positioner kan inte avkodas med ett analysverktyg som bara tar hänsyn till EN maktordning.

Idag använder man sig ofta av de sju diskrimineringsgrunderna när man gör en intersektionell analys, och tittar då på kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, sexuell läggning, religion/trosuppfattning, funktionsvariationer och ålder.

Med hjälp av begreppet intersektionalitet kan vi alltså skapa oss en förståelse för hur komplext makt är. Vi kan få syn på hur människor kan befinna sig både i en maktposition och utsättas för förtryck på samma gång – utan att det ena behöver ta ut det andra. En man kan alltså mycket väl vara både kung och loser på samma gång.

Med hjälp av de här tre perspektiven kom vi under projektets gång närmare vårt mål – att möta männen där de befann sig. Utifrån dessa smarta teorier kunde vi skapa verktyg och hitta frågor och ingångar som hjälpte oss att nå fram.

ALLA MÄNS MAN

Många hävdar att manligheten är i kris. Vi behöver någon som kan vägleda, någon som kan stå upp för och ena männen. Vi behöver alla mäns man! Alla mäns man är hjälten som tar sig in i alla miljöer, smidig som en kameleont. Han dyker upp i situationer där manligheten befinner sig i nöd och reder ut situationen. Alla mäns man är en fiktiv hjälte som syftar till att bredda vår analys om manlighetsnormer. För vi befinner oss i ett samspel mellan olika maktordningar där vi kan ha olika roller beroende på sammanhang.

Stillbilder från filmen "Alla mäns man".

Kortfilmen Alla mäns man är resultatet av Mannen Mytens första projektår. Vi hade fokuserat på research för att hitta nya förklaringsmodeller som kunde bredda vår analys till att inkludera fler män. Nu ville vi göra akademiska teorier tillgängliga, och började med en workshop med arbetsnamnet "Intersektionalitet for dummies" tillsammans med manusförfattaren Valentina Chamorro Westergårdh.

Vi landade efter workshoppen i att vi ville förkroppsliga dessa teorier och perspektiv i en fiktiv karaktär: alla mäns man. Han vill förändra manlighetsnormer genom att använda det intersektionella perspektivet i praktiken. Han förstår att manligheten ser olika ut och har olika förutsättningar till förändring. Han ser hur miljön påverkar oss och hur olika maktordningar samexisterar.

Det blev en humoristisk kortfilm, där alla mäns man intervjuas om sin tv-serie, där han varje vecka tar sig an nya utmaningar i nya miljöer för att arbeta med maskulinitetsnormer. I filmen är alla mäns män inbjuden till en talkshow tillsammans med en expert från organisationen MÄN för att diskutera olika sekvenser ur serien, och vi får höra hur serien har tagits emot av allmänheten.

Filmen producerades i samarbete med UR och du hittar den både på UR Play och på MÄN:s Youtube-kanal.

När män från olika världar möts

Text: Joakim Medin

Ett femtiotal killar och unga män har deltagit i det treåriga MÄN-projektet Mannen Myten, för att diskutera normer och förväntningar på män. Deltagarna kommer från väldigt olika bakgrunder, men har upptäckt gemensamma beröringspunkter och att det går att förändra tankebanorna.

Svante Tidholm, Oscar Fernström och Shahab Ahmadian spelar kortspelet I andra skor.

Ailo Thomassen och Marcus Rosén, deltagare i Mannen Mytens fokusgrupper, under träffen i Åre.

När organisationen MÄN skapade projektet Mannen Myten 2017 för att arrangera normkritiska samtal om manlighet, så förändrade de ansvariga projektledarna både sin tidigare arbetsmetod och analys. Deras föregående projekt hade mest bara väckt gehör hos de redan frälsta feministerna. Vita, akademiskt lagda medelklassmän i storstäderna.

De nya nyckelorden har varit bredd, inlyssnande och intersektionell maktanalys. Det svenska samhället består av ett flertal olika grupper av män som på grund av sina egna livsförutsättningar kan uppleva utsatthet. Klass och rasism är viktiga faktorer och diskussioner om mansroller måste ta avstamp i deras verkligheter. Risken finns annars att diskussionerna känns abstrakta, överlägsna eller till och med fientliga.

Mannen Myten har involverat tre olika grupper av män i samtal under två års tid. En grupp med unga samiska män från Sápmi, en gymnasieklass med arbetarklasskillar från glesbygden i Hälsingland, samt en gymnasieklass med förortskillar från Stockholm. I mars 2020 samlades elva deltagare från grupperna i en fjällstuga utanför Åre för att utbyta tankar om mansnormer och förväntningar, och hur det hänger samman med maktordningar.

Kulturellt kapital viktigt för samiska män

Från den samiska gruppen kom Ailo Thomassen, Nikolaus Wuolab Wollberg och Robert Gaelok Sundell, som är aktiva i den samiska ungdomsorganisationen Sáminuorra. Robert ser att det finns tydliga skillnader mellan förväntningar på den svenska respektive samiska mannen.

– Den svenska mannen får status genom ekonomiskt kapital. Men hos samer är det kulturellt kapital som ger dig status. Du ska vara duktig på renskötsel, du ska kunna ditt språk, kunna jojka och slöjda. Det är höga krav som ställs på en.

De kulturella kraven hänger oundvikligen samman med att samerna är offer för hundratals år av svensk kolonialism. Arvet från detta och en fortfarande utbredd rasism mot samer skapar en hårt trängd maktposition. Det ger också upphov till mycket stora förväntningar på männen.

– Som samisk man förväntas du vara väldigt kunnig, säger Nikolaus. Och gör du något fel så kommer du aldrig få sluta höra om det. Vi har väldigt nära i kulturen att rätta folk, vilket är något som kan ha kommit av att vi varit så hårt koloniserade. Vi försöker bevara det vi redan vet.

Deltagarna har fått syn på strukturer

Den psykiska ohälsan bland samiska män är ett stort problem, särskilt inom renskötseln. Norrlands universitetssjukhus har visat siffror över att samer har högre grad av självmordsförsök och depression än andra.

Deltagarna i den samiska gruppen upplever att de vunnit mycket på samtalen i Mannen Myten. Utgångspunkten har aldrig varit att ”ni är män, ni är problematiska, punkt slut”. Istället har intersektionell analys och möjligheten att väga in ett samiskt perspektiv gjort att de kunnat se strukturer. 20-åriga Ailo fick många nya tankar redan efter första träffen, när han ännu var gymnasieelev.

– I klassen fanns det mycket machokultur och jag började ifrågasätta varför det ska vara så, började

ifrågasätta kompisar. Efter varje träff så har jag vågat öppna mig mer och vågat prata om manlighet och känslor, säger han.

De andra har också markerat mot vänner och tagit upp saker som är problematiska, snarare än att bara anpassa sig efter manlighetskulturen och förväntningarna som strategi. En konsekvens av det är att de både förlorat en del vänner, samtidigt som de kommit närmare andra.

Krabbmentalitet bland grabbarna

Marcus Rosén och Oscar Fernström bor i Arbrå, Hälsingland, där de går bygg- och anläggningsprogrammet vid Nytorps gymnasium. Alla killar i deras klass har deltagit i samtalsprojektet. Projektledarna anser att klassen i hög utsträckning präglas av machonormer, samtidigt som man har en ”krabbmentalitet”. Killarna har en taskig stil och trycker ner varandra för att inte någon ska klättra ur ”hinken” och hota gruppens ordning. Det finns en rädsla för att göra bort sig och för att visa sig svag.

– Du ska inte lipa eller visa känslor, säger Marcus. Det viktiga är att jobba hårt, inte gnälla eller ligga på latsidan. Det är viktigt att tjäna hyfsat bra också så att du kan ha en bra bil, helst hus också och flera leksaker som en snöskoter och en crossmotorcykel.

Han och Oscar har börjat tänka i nya banor efter att ha deltagit i Mannen Myten, men tror inte att det generellt skett någon stor förändring i synen på manlighet och mansnormer i deras gymnasieklass. Oscar tror att så kanske kunnat ske om de träffats oftare än en gång i månaden.

Svårt att skapa förändring

Projektledarna i Mannen Myten anser att killarna i Hälsingland har varit tuffast att arbeta med. De killarna har funnit det mycket svårare att begripa samtalen om parallella maktordningar och förtryck i samhället, till stor del för att de själva tillhör en privilegierad grupp som vita och som medlemmar i majoritetssamhället. De har ingen erfarenhet av rasism och kan välja bort funderingar på utsatthet. Även om de är arbetarklass så känner de sig inte utsatta på grund av klass – de kommer tjäna ganska bra i bygg- och anläggningsbranschen.

Marcus tror att både grov jargong och maskulina normer i den starkt mansdominerade bygg- och anläggningsbranschen kan komma att ändras efter att ”gubbängert” som nu finns där så småningom pensioneras. Men fram till dess tror han inte den yngre generationen kommer markera mot det man hör och ser på arbetsplatsen.

– De äldre är ju lite högre än man själv är, säger Marcus. Då vill man ju inte sätta ner foten när man är nykomling direkt.

– Då får man en stämpel, flikar Oscar in. Istället är man bara tyst och går vidare.

”**I klassen fanns det mycket machokultur och jag började ifrågasätta varför det ska vara så, började ifrågasätta kompisar. Efter varje träff så har jag vågat öppna mig mer och vågat prata om manlighet och känslor.**

Robert Petersén, projektledare för Mannen Myten, i samtal med deltagarna.

Från vänster, övre raden: Jerome Kasole Lwanga, Robert Gaelok Sundell, Shahab Ahmadian, Ailo Thomassen, Arash Dehvari, Robert Petersén, Marcus Rosén. Nedre raden: Nikolaus Wuolab Wollberg, Luis Ernesto Ramirez, Svante Tidholm, Oscar Fernström.

Att vara cool ger status i Kärrtorp

I Stockholmsförorten Kärrtorp har Mannen Myten samtalat med ett tjugotal killar i en klass vid Kärrtorps gymnasium. En av mansnormerna där är att det är mycket viktigt hur man för sig och att man ser bra ut, vilket är mindre viktigt i de två andra samtalsgruppernas miljöer. När Jerome Kasole Lwanga började i gymnasiet var den oskrivna regeln sådan, att om man inte var cool så ville ingen vara vän med en.

– Så såg det under de tre första månaderna. Alla hade på sig märkeskläder, visade upp sig för att vara coola. Jag var bara tyst.

Enligt Jerome får man allra mest status i Kärrtorp om man är ”street smart” och förstår gatans regler. Det handlar inte om praktiska kunskaper som hos samerna, eller om akademisk kunnsighet.

– Normen är också att vi inte ska gilla lektionerna, inte gilla lärarna. Killarna vill visa att de skiter i skolan och inte får bra betyg, för de kommer ändå att hustla och ha pengar om fem år.

En stor majoritet av eleverna i Jeromes klass har flykting- och invandrarbakgrund. Många har personliga erfarenheter av strukturell rasism och befinner sig i ett socioekonomiskt utanförskap, längst ner i klassamhället. Utsattheten har lett till att statusmarkörer är viktiga och det har lett till att somliga killar skaffar sig ett våldskapital. Vissa ser också den kriminella vägen som en revansch och ett sätt att uppnå ett drägligare liv.

Jerome fann tidigt en utväg för att undvika allt detta och för att bryta mot normerna. Han har blivit en ”pluggis”.

– Ända sedan första åren i gymnasiet har jag byggt upp en image av att jag är bra i skolan, så nu förväntar sig alla att jag är det.

Projektledarna i Mannen Myten har ägnat mycket tid åt att diskutera normerna i Kärrtorp. Intrycket är att vissa saker i Jeromes klass förändrats av samtalen, men att det är svårt att visa det utåt eftersom den sortens samtal inte förs utanför klassrummet.

– Om alla killar på hela skolan skulle vara med så skulle vi ha något gemensamt att prata om, men nu är det bara vår klass, säger Jerome.

Givande samtal om svåra frågor

Den samlade bilden är att grupperna i Mannen Myten har haft mycket fruktbara diskussioner som har öppnat ögonen hos flertalet deltagare. De har lärt sig nya begrepp och kunnat tänka i nya banor som påverkat dem personligen, inte minst eftersom de kunnat utgå från maktordningarnas påverkan i vardagen. Svårast har detta varit för de som tillhör det vita, svenska majoritetssamhället. Men även hos dessa finns det en bild av att samtalsträffar som i Mannen Myten, där ingen skrivs på näsan och där deltagarna kan utgå från var de själva står, skulle kunna bli ännu mer framgångsrika om fler män i en miljö ingår i samtalen och gör så under längre tid.

Under det sista året har grupperna deltagit i att skapa ett spel, där man sätter sig in i andra samhällsgruppers förutsättningar utifrån aspekter som kön, klass, etnicitet och handikapp. Det gjorde det sannolikt lättare för deltagarna som var med i Åre att kunna relatera till varandras erfarenhet av utsatthet och hitta gemensamma beröringspunkter.

– Väldigt mycket, säger Ailo. Rasism, grabbars jargong, förväntningarna på en man ... När de berättade sina perspektiv så kände man igen sig, även om man nästan bor i helt olika världar. •

Att gå i någon annans skor

En utmaning med att jobba med begrepp som intersektionalitet och maktordning är att göra dem begripliga och användbara. Det är komplexa begrepp sprungna ur en akademisk värld. De behöver konkretiseras och förklaras för att de unga som vi möter ska kunna förstå och använda dem. Med projektet *Mannen Myten* ville vi ge unga möjligheten att med utgångspunkt i sin egen situation och position diskutera intersektionalitet och maktordningar och sätta ord på erfarenheter av över- och underordning. Lösningen blev ett kortspel för högstadiet och gymnasiet.

Att prata om förtryck kan väcka starka reaktioner och motstånd, både från de som är utsatta för till exempel rasism och från de som känner sig utpekade och ifrågasatta i egenskap av att vara de som vinner på maktordningen. Detta riskerar att skapa konflikter istället för lösningsfokuserade och reflekterande samtal. Vi behövde alltså hitta ett sätt att prata om makt utan att det blev alltför personligt, även om det samtidigt skulle vara relevant utifrån ungdomarnas egen verklighet. Vi började leta efter pedagogiska verktyg att använda, men vi märkte snart att det saknades.

Därför skapade vi kortspelet *I andra skor*. Med hjälp av spelet får deltagarna utforska hur personliga förutsättningar i förhållande till olika maktordningar påverkar människors möjligheter att agera i olika sammanhang. Namnet på spelet syftar på att deltagarna helt enkelt får gå i någon annans skor – genom att gå in i fiktiva karaktärer får de känna på hur människor behandlas och agerar olika beroende på hur de definieras av sin omgivning. Hur påverkas till exempel en persons förutsättningar av hans kön och hudfärg? Av var hen är uppväxt? Av föräldrarnas ekonomiska situation?

Ismael Lindqvist, Mio Rixer, Lo Tidholm Jonsson och Josef Jammeh prövar på spelet.

Målgruppen för kortspelet är personer i åldrarna 16–25 och spelet kan med fördel användas i skolan, på fritidsgården eller i idrottsföreningen. Spelet innehåller tre speluppsättningar och spelas i grupper om fem deltagare. Upp till femton deltagare kan spela spelet samtidigt. Varje speluppsättning innehåller fem karaktärer samt tre scenarier som deltagarna får diskutera utifrån.

Under utvecklandet av spelet observerade vi deltagarna i våra fokusgrupper när de spelade och märkte hur kortspelet skapade nya möjligheter att sätta ord på och diskutera ämnen som exempelvis sexuellt våld och rasism. I spelet får deltagarna spela karaktärer med olika socioekonomisk bakgrund, hudfärg, kön och sexualitet och uppleva hur karaktärernas förutsättningar skiljer sig åt och förändras beroende på de scenarier som karaktärerna hamnar i genom spelet.

Så länge ojämlikhet finns uppstår situationer där vi blir utsatta eller utsätter andra för förtryck. Att förstå och sätta ord på dessa upplevelser är ingen lösning på problemen, men gör det möjligt att bryta låsta positioner och börja förstå varandra. •

” Vi behövde hitta ett sätt att prata om makt utan att det blev alltför personligt, även om det samtidigt skulle vara relevant utifrån ungdomarnas egen verklighet.

Kortspelet I andra skor är framtaget tillsammans med unga från Mannens Myten fokusgrupper i olika delar av landet.

Med hjälp av spelet får deltagarna utforska hur personliga förutsättningar i förhållande till olika maktordningar påverkar människors möjligheter att agera i olika sammanhang.

10 TIPS

TILL DIG SOM VILL NÅ UT TILL FLER MÄN!

1

Förstå din egen position

Vem är du i förhållande till de du möter? Analysera din position utifrån klass, ålder, kön, hudfärg. Vem du är blir avgörande för hur det du säger och gör kommer att tolkas.

2

Förstå målgruppens sammanhang

Förstå din målgrupp och deras miljö. Tänk på att gruppens erfarenheter påverkar deras perspektiv och vilja att lyssna på dig. Respektera målgruppens erfarenheter även om du inte förstår dem.

4

Var försiktig med hur du använder andras personliga erfarenheter

Det är alltid bra med konkreta exempel kring svåra ämnen, det gör kunskapen mer begriplig i människors vardag. Bekräfta gärna deltagarna när de kommer med egna exempel, men var försiktig med att göra egna tolkningar. Läs gärna på om tolkningsföreträde.

3

Välvilja garanterar inte att man inte kränker någon

En god intention innebär inte automatiskt ett gott resultat. Fundera över hur dina handlingar bidrar till eller motarbetar förtryckande strukturer, det räcker inte att ha en god avsikt med handlingen.

5

Försök att behärska flera perspektiv samtidigt

Att enbart lyfta en maktordning kan osynliggöra andra maktordningar som påverkar personerna i rummet. Tänk på att makt och förtryck existerar i olika lager parallellt. Därför kan vi inte definiera andras verkligheter utifrån bara ett perspektiv.

6

Ha ett inkluderande tilltal

Tala om ett "vi" med målgruppen och baka in dig själv i problemformuleringen. Utgå inte ifrån att du kommer med en sanning som målgruppen är i behov av. Kunskap överförs i mötet och i dialogen. Var därför ödmjuk inför att du är där både för att lära och lära ut.

7

Tänk på hur du använder dig av språk och begrepp

Anpassa ditt upplägg efter målgruppens behov. Om du till exempel arbetar med akademiker som målgrupp ena dagen och en högstadiesklass den andra, anpassa ditt språk, annars riskerar du att inte nå fram, eller i värsta fall att tolkas som respektlös.

8

Använd dig av rummet

Var uppmärksam och ta vara på saker som händer i rummet. Går det inte som du tänkt dig, om en grupp börjar argumentera emot eller drar opassande skämt, bli inte nervös, visa att du är genuint nyfiken. Ställ följdfrågor, försök att förstå dem – då kommer de att vilja förstå dig. Tänk på att motstånd är en ingång till dialog!

9

Tänk på att vi har olika förutsättningar och handlingsutrymme som män

Den personliga kostnaden för att engagera sig i jämställdhet är olika hög för olika män, och maskulinitetsnormer ser olika ut i olika sammanhang. Lita på att alla vill göra rätt för sig, men i en del sammanhang är förändring mer tillgängligt medan man i andra miljöer kan riskera att bli utfrys.

10

Ha ett maktperspektiv

Förstå den kontext som du befinner dig i. Tänk på våld och maskulinitet som verktyg för att ta makt precis som många andra statussymboler, som till exempel pengar eller statusjobb. Vissa grupper har inte några andra sätt att ta makt på än med sin maskulinitet. Det innebär inte att det är rätt, men vi behöver förstå förutsättningarna om vi vill skapa förändring.

”
Vem är du i förhållande till de du möter?
Analysera din position utifrån klass, ålder, kön, hudfärg. Vem du är blir avgörande för hur det du säger och gör kommer att tolkas.

Mannen Myten

Tre år av uppförsbacke

”Vi vill nå ut till män som hamnar utanför jämställdhetsprojektet” skrev vi i vår ansökan till Allmänna arvsfonden. Det kan vara bland det mest naiva vi någonsin skrivit.

Vi hade precis avslutat succéprojektet Fatta Man, som hade uppmärksammats både i medier och bland politiker och makthavare. Vi var i hetluften! Med oss hade vi en armé av ”hipster feminist dudes” när vi vandrade rakt in i ett nytt projekt med hybris, Mannen Myten. Projektet blev en tre år lång uppförsbacke för att förstå hur vi når män som inte vill veta av oss.

Vi lämnade tryggheten och den långa varma manskramen bland engagerade vita medelklassmän och begav oss ut i den stora världen. Målet har varit att bredda oss, bli fler och förstå i vilken riktning vi behöver förändras som rörelse för att kunna få in fler människor och perspektiv. Följ med oss på vår resa i denna tidning, som är en samling av våra erfarenheter och slutsatser.

ALLMÄNNA
ARVSFONDEN